SOSIAALI- JA
TERVEYSMINISTERIÖ
Neuvotteleva virkamies
Sanna Pekkarinen

15.11.2016

Ympäristövaliokunta

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAIKSI YLEISESTÄ ASUMISTUESTA ANNETUN LAIN MUUTTAMISESTA (HE 231/2016)

Esityksen tavoitteet ja keskeinen sisältö

Esityksessä esitetään, että sekä toisen asteen että korkea-asteen opiskelijat siirtyisivät yleisen asumistuen piiriin. Ulkomailla opiskelevat opiskelijat ja Suomessa kansanopistossa, liikunnan koulutuskeskuksessa tai Saamelaisalueen koulutuskeskuksessa maksullisella linjalla opiskelevat ja oppilaitoksen asuntolassa asuvat opiskelijat sen sijaan saisivat edelleen nykyistä opintotukijärjestelmän mukaista opiskelijoiden asumislisää.

Uudistuksen tavoitteena on yhdenmukaistaa asumistukijärjestelmää, parantaa korkeita asumismenoja maksavien opiskelijoiden asemaa sekä lisätä kansalaisten yhdenvertaisuutta asumisen tukemisessa.

Samalla esityksellä toteutetaan valtion vuoden 2017 talousarvioesityksessä päätetyt 9,5 miljoonan euron indeksisidonnaiset säästöt asumistuen menoista.

Uudistuksen lähtökohtana on, että opiskelijoihin sovelletaan samoja yleisen asumistuen saamisen edellytyksiä kuin muihin asumistuen saajiin. Yleisestä asumistuesta annettuun lakiin ehdotetaan kuitenkin tehtäväksi järjestelmien yhdistämisen vuoksi eräitä muutoksia. Yleisen asumistuen myöntämisessä huomioon otettavia tuloja muutettaisiin siten, että opintotuen opintoraha otettaisiin tulona huomioon. Ruokakunnalle maksettavaa asumistukea sekä tuensaajan ja hakijan ilmoitusvelvollisuutta koskevista säännöksistä poistettaisiin opiskelijoita koskevat erityissäännökset. Lisäksi yleisen asumistuen tarkistamis- ja lakkauttamisperusteita täsmennettäisiin.

Opiskelijoiden siirtämisestä aiheutuvat lisäkustannukset sekä 9,5 miljoonan euron indeksisidonnainen säästö ehdotetaan katettavaksi yleisen asumistuen enimmäisasumismenoja rajoittamalla. Kuntaryhmissä I ja II (Pääkaupunkiseutu) enimmäisasumismenot jätettäisiin ensi vuonna korottamatta ja kuntaryhmissä III ja IV enimmäisasumismenoja alennettaisiin 5 prosentilla.

Esitys pohjautuu pääministeri Juha Sipilän hallituksen vuosien 2017–2020 julkisen talouden suunnitelmaan ja sen on tarkoitus tulla voimaan 1.8.2017. Yleisen asumistuen säästöjä koskevat lainsäädäntömuutosten on kuitenkin tarkoitus tulla voimaan jo vuoden 2017 alusta.

Keskeiset vaikutukset

Taloudelliset vaikutukset

Opiskelijoiden siirtäminen yleiseen asumistukeen lisää yleisen asumistuen menoja 22,5 miljoonalla eurolla vuonna 2017 ja vuositasolla 54 miljoonalla eurolla. Tämä johtuu siitä, että yleinen asumistuki on pääsääntöisesti korkeampi kuin opintotuen asumislisä ja sitä maksetaan myös kesäkuukausilta. Lisäksi Kelan toimintamenojen arvioidaan kasvavan 6,7 miljoonalla eurolla vuonna 2017 ja vuositasolla 10 miljoonalla eurolla. Opiskelijoille maksettavat toimeentulotukimenot alenisivat arviolta 6,8 miljoonalla eurolla vuonna 2017 ja vuositasolla 15 miljoonalla eurolla.

Asumistukimenojen kasvu on tarkoitus kattaa yleisen asumistuen menoista. Pääkaupunkiseudulla (kuntaryhmät I ja II) enimmäisasumismenoja ei nostettaisi vuonna 2017. Muualla Suomessa (kuntaryhmät III ja IV) enimmäisasumismenoja alennettaisiin 5 prosentilla. Enimmäisasumismenot ovat kuntaryhmissä 3 ja 4 vuokratasoon suhteutettuna korkeampia kuin pääkaupunkiseudulla, minkä vuoksi enimmäisasumismenojen alentaminen on perusteltua kohdistaa kuntaryhmiin 3 ja 4.

Enimmäisasumismenojen rajoittaminen vähentää yleisen asumistuen menoja 37,8 miljoonalla eurolla vuonna 2017 ja vuositasolla 66,8 miljoonalla eurolla. Kokonaissäästöstä katettaisiin myös valtion talousarviossa sovittu 9,5 miljoonan euron yleisen asumistuen indeksisidonnainen säästö. Toimeentulotukimenot nousisivat arviolta 8,4 miljoonalla eurolla vuonna 2017 ja vuositasolla 13,8 miljoonalla eurolla.

Vaikutukset etuudensaajiin

Ruokakunnalle maksettava yleinen asumistuki kohdistuu eri tavalla kuin kaavamainen ja yksilöperusteinen opintotuen asumislisä. Lisäksi muutoksia aiheuttavat yleisen asumistuen ja opintotuen asumislisän hyväksyttävien enimmäisasumismenojen ja tuen määräytymisen erot.

Uudistuksen johdosta osa opiskelijoista menettäisi asumisen tukensa kokonaan ja osalla taas asumistuen määrä pienenisi, nousisi tai pysyisi ennallaan. Yleiseen asumistukeen oikeutettuja opiskelijoita arvioidaan olevan vähemmän kuin opintotuen asumislisään oikeutettuja opiskelijoita, mutta keskimääräisen yleisen asumistuen määrä olisi suurempi kuin opiskelijoiden asumislisä. Asumistuki kohdentuisi siten nykyistä harvemmille opiskelijoille ja niille, joilla on suuret asumismenot suhteessa tuloihin.

Asumisen tuki pysyisi vähintäänkin nykytasolla tai nousisi 64 prosentilla nykyisistä asumislisän saajista eli noin 120 000 opiskelijalla, joilla asumistuen määrä nousisi keskimäärin 59 euroa kuukaudessa.

Asumisen tukensa menettäisi kokonaan arviolta 22 prosenttia nykyisistä asumislisän saajista eli noin 42 000 opiskelijaa.

Opiskelijoiden siirtäminen yleiseen asumistukeen pienentää noin 54 000 opiskelijan asumisten tukea vähintään 300 euroa vuodessa eli 25 euroa kuukaudessa. Noin 22 700 opiskelijaa menettää asumisen tukea keskimäärin vähintään 100 euroa kuukaudessa. Lasta huoltavista asumislisää nykyisin saavista opiskelijoista yli 100 euroa kuukaudessa menettäviä olisi 70.

Uudistuksen vaikutuksia opiskelijoiden toimeentuloon tulee tarkastella yhdessä hallituksen vuosien 2017–2010 julkisen talouden suunnitelmassa sopiman opintotukiuudistuksen kanssa.

Jos kokonaistarkastelussa otetaan huomioon opintolainan valtiontakauksen korotus (250 €/kk) opiskelijoiden siirtäminen yleiseen asumistukeen ei heikennä niiden opiskelijoiden toimeentuloa, joiden asumistuen laskee alle 250 euroa kuukaudessa.
Yleisen asumistuen enimmäisasumismenojen korottamatta jättäminen ja alentaminen vuonna 2017 lisäävät enimmäisasumismenot ylittävien tuensaajien lukumäärää, jos asumismenot ovat korkeat ja vuokrat nousevat.

Enimmäisasumismenojen korottamatta jättäminen ja alentaminen nostavat enimmäisasumismenot ylittävien asumistuen saajien osuudet kuntaryhmässä I 68 prosentista 72 prosenttiin, kuntaryhmässä II 75 prosentista 79 prosenttiin, kuntaryhmässä III 72 prosentista 82 prosenttiin ja kuntaryhmässä IV 69 prosentista 79 prosenttiin. Keskimääräiset ylitykset nousisivat kuntaryhmässä I 175 eurosta 183 euroon, kuntaryhmässä II 176 eurosta 186 euroon, kuntaryhmässä III 114 eurosta 135 euroon ja kuntaryhmässä IV 99 eurosta 117 euroon. Kuntaryhmässä I enimmäisasumismenojen vaikutus keskimääräiseen tuen tasoon olisi 10 euroa kuukaudessa, kuntaryhmässä II 12 euroa kuukaudessa, kuntaryhmässä III 23 euroa kuukaudessa ja kuntaryhmässä IV 20 euroa kuukaudessa.

Yhteiskunnalliset vaikutukset

Uudistuksen myötä opiskelijat ovat asumistuen hakijoina ja saajina samassa asemassa kuin muut pienituloiset kotitaloudet. Uudistus parantaa etenkin yksin asuvien pienituloisten ja korkeita asumismenoja maksavien opiskelijoiden asumistuen tasoa. Uudistus lisää siten kansalaisten yhdenvertaisuutta asumisen tukemisessa. Asumistukijärjestelmän yhteensovitusongelmat poistuisivat tilanteissa, joissa henkilö siirtyy asumistukijärjestelmästä toiseen.

Uudistus kuitenkin vähentää asumisen tukeen oikeutettujen opiskelijoiden määrää noin 22 prosentilla ja osalla opiskelijoista asumisen tuen määrä pienentyisi. Yleisen asumistuen ruokakuntakohtaisuus palauttaa opiskelijoille yhdessä asumisen ja avoliiton selvittämiseen liittyvät ongelmat sekä kiristää tarveharkintaa ja monimutkaistaa opiskelijoiden asumisen tukemista.

Uudistus siirtää yhteiskunnan rahamuotoisen tuen painopistettä opintojen tukemisesta asumisen tukemiseen. Uudistuksella voi myös olla välillisiä vaikutuksia asuntomarkkinoihin ja opiskelijoiden käyttäytymiseen, joita on tässä vaiheessa vaikea ennakoida. Pitkällä aikavälillä uudistus voi entisestään kiihdyttää pienten vuokra-asuntojen vuokrannousua, jos opiskelijat muuttavat kalliimpiin vuokra-asuntoihin.